

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ПРОСТОРОВА ОРГАНІЗАЦІЯ
ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ
СФЕРИ РЕГІОНУ**

(монографія)

**Мукачево
2016**

ББК 65.433+26.88я73
УДК [338.48(075.8) + 913](075.8)
П 78

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Мукачівського державного університету
(протокол № 3 від 15 вересня 2016 р.)*

Рецензенти:

- Мікловда В.П.** – д.е.н., проф., завідувач кафедри економіки підприємництва УжНУ, член-кореспондент НАН України.
- Пасека С.Р.** – д.е.н., завідувач кафедри туризму і готельно-ресторанної справи Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького.
- Заставецька Л.Б.** – д. г. н., доцент кафедри географії та методики її навчання Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка.

П 78

Просторова організація туристично-рекреаційної сфери регіону: монографія / За загальною редакцією д.е.н., проф. В.В. Папп. – Мукачево: Редакційно-видавничий центр МДУ, 2016. – 268 с.

У монографії розглядаються теоретичні і методичні засади організації туристично-рекреаційної сфери регіону.

Для викладачів, аспірантів, студентів, фахівців галузі «Туризм» та широкого кола читачів, яких цікавлять проблеми туризму.

ISBN 978-617-7495-00-9

© Колектив авторів, 2016
© Мукачівський державний університет, 2016

3.2. Роль активного туризму в системі розвитку стаціонарних видів туризму

Заняття туризмом займають особливе місце в системі фізичного виховання, через те, що в порівнянні з іншими видами рухової діяльності, дають можливості для оволодіння знаннями, вміннями і навичками в природних умовах.

Характеризуючи сутність активного туризму, слід відзначити, що подолання маршруту проходить без використання транспортних засобів, тобто активним способом. При цьому учасники покладаються на власні сили, використовуючи рухові вміння і навички пересування пішки, на лижах, плавання на човнах і плотах, їзди на велосипеді тощо [90].

Визначаючи мету активного туризму виділяють оздоровчу, освітню та виховну складову.

Оздоровча складова полягає у зміцненні здоров'я, відновлення сил, поліпшення медико-фізіологічних даних за допомогою зміни форм діяльності, дозованого руху, раціонального харчування, нервового розвантаження та підвищення адаптації до незвичних умов. Разом з тим вдосконалюються загальна і спеціальна фізична підготовки, розвиваються фізичні здібності.

В освітній складовій слід виділити формування практичних навичок у подоланні природних перешкод і оволодінні технікою пересування пішки, на лижах і на велосипеді. Учасники мають змогу засвоїти теоретичні основи організації і проведення походів, вимоги щодо розробки маршрутів і планування роботи туристських гуртків. Також є можливість набуття спортивного досвіду для участі в походах і керівництва походами різного рівня складності, одержання спортивних розрядів і знань.

Виховна складова полягає у можливості психічного вдосконалення та емоційного збагачення внутрішнього світу людини, вихованні наполегливості, сміливості, рішучості впевненості в собі і відповідальності [92].

Розглядаючи термін «активний туризм», ряд науковців ототожнюють його з поняттям «спортивно-оздоровчий туризм», пояснюючи це його оздоровчим впливом у поєднанні з активною формою здійснення рухової діяльності. Туризм є рекреаційною діяльністю, а будь-яка рекреаційна діяльність, спрямована на відновлення функцій організму, має оздоровчу функцію. Тому до всіх видів і форм туризму може застосовуватись визначення «оздоровчий». При цьому реалізується спортивна складова, що передбачає заняття туризмом з метою вдосконалення загальної фізичної підготовки, покращення спеціальної технічної і методичної підготовки, практичне застосування знань і навичок з тактики і техніки туризму.

Активний туризм на сучасному етапі розвивається у двох напрямках: *маршрутний туризм* (проходження маршрутів туристсько-спортивних походів) та *змагальний туризм* (підготовка та участь в змаганнях із техніки спортивного туризму).

Спортивна складова передбачає заняття туризмом з метою вдосконалення загальної фізичної підготовки, покращення спеціальної технічної і методичної підготовки, практичне застосування знань і навичок з тактики і техніки туризму [91]. Спортивний туризм, як і інші види спорту, дозволяє в ході виконання спортивних нормативів покращити спортивну підготовку учасників туристських походів, отримати спортивні розряди і спортивні звання. Специфічність активного туризму позначається і на програмно-нормативному та організаційно-керівному його аспектах.

Заняття активним туризмом вимагає певних теоретичних і технічних знань і умінь. Разом з тим заняття туризмом дає можливість виховувати і вдосконалювати певні особистісні якості людини. Одна з найважливіших сторін підготовки туриста – теоретична підготовка. Як і в будь-якому виді спорту, вона охоплює широке коло питань, у тому числі проблеми навчання і тренування, контролю за навантаженнями, надання невідкладної медичної допомоги, основи педагогіки, психології, конфліктології тощо. Особливість

теоретичної підготовки туристів полягає в тому, що вона тісно пов'язана з засвоєнням певного обсягу знань з географії, краєзнавства, топографії.

Для розуміння туристами сутності природних явищ, вміння спостерігати та досліджувати навколишнє середовище і використовувати отримані дані для розробки маршрутів і туристського освоєння території необхідно оволодіти певним обсягом знань з географії. В цьому полягає значення географічної підготовки. Її ефективність залежить від міри зв'язку людини з оточуючим середовищем під час подорожі. Використовуючи та аналізуючи географічний, краєзнавчий і картографічний матеріал вирішуються тактичні і технічні завдання походу, забезпечується безпека його учасників, стає можливим проведення необхідних спостережень і досліджень, пов'язаних з географічними особливостями конкретної території [90].

Особлива увага у географічній підготовці туристів приділяється вмінню здійснювати маршрутні спостереження, фотографувати чи зарисовувати об'єкти, робити картографічну зйомку. Освоєння методів і навичок географічного спостереження є важливою формою теоретичної підготовки туристів.

В туризмі, як і в інших видах спорту, досягнення високих результатів неможливе без постійного фізичного вдосконалення, що є основним змістом тренувань і, разом з тим, нерозривно пов'язана із зміцненням і загальним підвищенням функціональних можливостей організму. Розрізняють загальну і спеціальну фізичну підготовку. Засобами *загальної фізичної підготовки* досягаються різнобічний розвиток фізичних можливостей і зміцнення здоров'я людини, розширення функціональних можливостей організму як основи працездатності і стимулювання процесів відновлення. *Спеціальна фізична підготовка* – вид фізичного виховання, обумовлений особливостями обраного виду туризму. Заняття туризмом допомагає виробленню таких якостей, як витривалість, сила, спритність, швидкість.

Під час туристського походу доводиться долати значні відстані протягом тривалого часу із значним фізичним навантаженням, що варіюється відповідно

до складності рельєфу, темпу руху, метеорологічних умов, ваги рюкзака. Тому, запас міцності і особиста безпека туриста значною мірою залежать від його фізичної підготовки. При цьому фізичне навантаження характеризується такими параметрами: інтенсивність і тривалість, величина інтервалу між періодами відпочинку.

При пересуванні з вантажем заданим маршрутом, подоланні технічно складних ділянок м'язи ніг, рук, тулуба зазнають значного навантаження протягом тривалого часу. Заняття туризмом забезпечує силову підготовку, оптимальний розвиток усіх груп м'язів, сприяє утворенню міцного «м'язового корсета», зміцнює дихальну мускулатуру.

Вироблення спритності складається із здатності освоювати нові рухові дії і вміння перебудовувати рухову діяльність відповідно до зміни обстановки на маршруті. Туризм дозволяє значно вдосконалити основні параметри спритності – координацію рухів, швидкість і точність їх виконання.

Максимальний оздоровчий ефект від тренувань, спрямованих на вдосконалення фізичної підготовки, може бути досягнутий за умови, що характер і міра фізичного навантаження відповідатиме стану здоров'я, віковим та індивідуальним особливостям туриста. Фізична підготовка повинна базуватись на принципах різнобічності, систематичності, послідовності, безперервності, циклічності, спеціалізації.

Якими б не були мета і завдання походу, головною умовою завжди є безпека його учасників, яка досягається вирішенням комплексу спортивно-технічних питань.

Спортивно-технічні вимоги, що обумовлюють безпечність подолання маршруту, визначаються характером і особливостями природних перешкод, їх технічною складністю, яка диктує технічні елементи, прийоми і засоби, наявні в арсеналі учасників походу; оптимальною кількістю перешкод певної категорії складності, які в комплексі визначають категорію складності всього маршруту; тривалістю походу і довжиною маршруту, що залежить від географічних особливостей конкретної території і наявності природних перешкод;

розробленістю комплексу фізичних навантажень для успішного подолання маршруту; вмінням орієнтуватися в різних умовах на будь-якій території.

Спортивно-оздоровчий туризм є ефективним засобом гармонійного розвитку особистості і виховання загальної культури людини. В туристичних походах реалізуються завдання трудового виховання, яке насамперед полягає в формуванні знань і різноманітних вмінь і навичок самообслуговування та суспільно-корисної праці. Це дає можливість туристам засвоювати елементарні навички побутової праці. Всі учасники туристського походу повинні забезпечити автономну життєдіяльність групи протягом всієї подорожі. Кожний із учасників групи повинен володіти вмінням орієнтування на місцевості за допомогою компасу та за його відсутності, долати різноманітні природні перешкоди, влаштовувати табір, приготувати їжу, здійснювати ремонт спорядження і одягу, вміти надавати першу медичну допомогу тощо. Це, в свою чергу, дозволяє туристам засвоїти елементарні навички самообслуговування, вчить підтримувати свідому дисципліну, сприяє організованості, здатності погоджувати спільні дії. Таким чином реалізується важлива функція туризму, що полягає у вихованні загальної культури та формуванні всебічно розвиненої гармонійної особистості, де поєднується духовне багатство, моральна чистота, високий рівень здоров'я і фізичної підготовленості.

Досягнення спільної мети в поході створює передумови для порозуміння і зближення людей різного віку та різних поглядів, сприяє новим знайомствам, встановленню міцних дружніх стосунків. Важливо й те, що вдалі туристські подорожі неможливі без прояву почуття колективізму, взаємодопомоги, вияву справжнього піклування про природу та ближнього. В цьому випадку походи стають джерелом справжніх позитивних емоцій, залишаючи по собі незабутні враження. Кожний подоланий кілометр шляху зміцнює впевненість у своїх силах, приносить велике моральне задоволення. Активний туризм, як ніякий інший вид туризму, сприяє розумінню прекрасного в природі і в людях, розширює кругозір учасників, наповнює життя новим змістом, робить його

кращим та цікавішим, допомагає краще пізнати світ природи. У цьому виявляється естетична функція туризму.

Під час тренувань і в похідних умовах виховуються вольові якості людини: сміливість, рішучість, терпіння, наполегливість, ініціативність, дисциплінованість. Комплекс цих якостей складає найважливішу рису спортивного характеру – волю до перемоги в туристських змаганнях, прагнення пройти до кінця запланований маршрут. Це досягається здатністю до граничної мобілізації сил, максимальною зосередженістю в екстремальних умовах, впевненістю в перемозі, психологічною стійкістю, вмінням швидко приймати рішення.

У створенні позитивного психологічного клімату в туристській групі активна роль належить керівникові походу (інструктору, тренеру), за умови підтримки його всіма учасниками. Найбільш важливими психологічними факторами в такому колективі є емоційна стабільність, цілеспрямованість, оптимістична реакція на труднощі, взаємодопомога, авторитет керівника.

За формою проведення туристських заходів і характером їх організації спортивно-оздоровчий туризм поділяють на організований – плановий і самодіяльний (клубно-секційний) – і неорганізований – аматорський («дикий»).

Плановий туризм передбачає організацію і проведення походів і подорожей туристськими установами, організаціями і підприємствами різних форм власності (турфірмами, турбазами, туристськими таборами тощо) переважно за туристичними путівками. Вони здійснюються за розробленими, вивченими, описаними, а іноді й промаркованими маршрутами під керівництвом інструкторів, що мають достатній досвід і добре знайомі, з місцевістю. Весь маршрут, як правило, проходить через туристські бази, або притулки, учасники походу забезпечуються ночівлею, харчуванням, послугами екскурсоводів, культурним і медичним обслуговуванням, на окремих ділянках – транспортом, і т. ін. Багато туристів-початківців здійснюють свої перші далекі подорожі саме за такими маршрутами, що пролягають через наймальовничіші куточки, включають пам'ятки старовини, цікаві архітектурні споруди,

літературно-меморіальні та історичні місця. У більшості ці маршрути нескладні і не вимагають спеціальної туристської підготовки.

Значна кількість туристських походів і подорожей організовується і проводиться самодіяльними групами. Наприклад, це туристські і спортивні клуби, спортивні товариства, туристські секції підприємств, установ, навчальних закладів, ради з питань туризму, дитячі екскурсійно-туристські станції, школи, оздоровчі туристсько-спортивні табори та окремі групи туристів. У цьому випадку вони самостійно визначають склад групи, самі обирають район подорожі і прокладають маршрут, забезпечують себе необхідним спорядженням та інвентарем, складають перелік продуктів харчування, а на маршруті можуть організовувати різноманітні екскурсії, планувати маршрутні переходи та місця для ночівлі. Але з метою безпеки життєдіяльності маршрути самодіяльних походів повинні затверджуватись маршрутно-кваліфікаційними комісіями, а їх проходження необхідно контролювати контрольно-рятувальними службами і загонами.

Особливість неорганізованих – аматорських (так званих «диких», «під чорним прапором» і т. ін.) – походів – у тому, що туристи самі обирають район подорожі, часто не мають чітко розробленого плану і програми походу, покладаються на свої власні сили і сприятливі умови. Здебільшого такі групи складаються з друзів і знайомих, сімей, окремих груп туристів, що подорожують без якихось спортивних цілей. Головною метою неорганізованих подорожей є активний відпочинок під час літніх відпусток або канікул [91].

Водні види спортивного туризму

Шанувальники *віндсерфінгу* облюбували кілька відомих світових курортів, таких, як Балі, Фідж, Маврикій. Тут вже склалася вся необхідна інфраструктура: від серф – станцій на пляжах до готелів, де є можливість навчання цьому виду спорту під керівництвом досвідченого інструктора. Найбільш популярними місцями ля віндсерфінгу є Єгипет і Червоне море, узбережжя Туреччини, Іспанія і Португалія, Кіпр, Марокко, Греція, Італія і Канарські острови, Єгипет.

Дайвінг. Дуже популярний у всьому світі. Зараз у світі майже 20 мільйонів сертифікованих дайверів-аматорів, а 40 років тому їх було кілька сотень. Найпопулярніші дайверські місця лежать навколо Малайзії, Австралії, Філіппін, і звичайно, Єгипту. Тут практично в будь-якому прибережному готелі є дайв-центр із інструкторами та прокатом необхідного обладнання. Також чудовий дайвінг на Кубі, Гаваях. Такий курорт як Шарм-ель-Шейх дуже популярний у любителів цього виду активного відпочинку.

Кліфф - дайвінг. Це стрибки у водоймище зі скель в природних умовах. Ці змагання проводяться в самих екзотичних куточках світу і з боку виглядають абсолютним божевіллям. Помилка на старті, несподіваний порив вітру, щонайменша заминка у польоті може відкинути спортсмена на тверді скелі або на міліну (найчастіше ділянка достатньої глибини виявляється дуже невеликим).

Рафтинг. Це захоплюючий сплав по гірських порожистих річках на рафті (надувному судні без каркаса), сплавному катамарані (надувному двухкорпусном судні з каркасом), каяку (зменшена копія жорсткої нерозбірними байдарки з поліетилену або вуглепластика) або іншому сплавному судні. Рафтинг принципово відрізняється від інших видів водного туризму як видом судна, на якому проводиться сплав. Для участі в сплаві не потрібно ніякого попереднього досвіду. Відповідно річки для рафтингу повинні бути легко доступні.

Віндсерфінг. Являє собою овальну дошку з вуглепластика з шорсткою поверхнею для стійкості й з плавниками – стабілізаторами на нижній площині, і невеликим вітрилом, що кріпиться до дошки. Серфінг – це те ж саме тільки без вітрила. Власне віндсерфінг і відбувся від серфінгу. При хорошому вітрі можна розвивати швидкість більш 10-12 м / с. Рекорд на сьогоднішній день – більше 70 км/ч.

Серфінг. Це катання на хвилі із застосуванням технічних засобів: дощок для серфінгу різного формату, або коротких ластів і спеціальних рукавичок

(боді серфінг). Першими серферами були гавайці, а перші дошки для серфінгу важили близько 70 кг.

Найцікавіші місця для серфінгістів розташовані на Гавайських островах, в Австралії, Японії, США і на Балі. Серфінг популярний в Америці, Австралії. У Сідней або у Флориді погодні умови як не можна оптимально підходять для серфінгу. Тому більшість любителів розтинати на дощі величезні хвилі, їдуть в ці країни, в яких до того ж проводяться різні змагання. Серфінгом найкраще займатися на північному узбережжі Коста-Брава, тут завжди вітряна погода і ходять хвилі.

Каякінг. Дуже популярний за кордоном. До складу екіпіровки каякера входять: човен, шолом, рятувальний жилет, спідниця (перешкоджає попаданню води в човен), прогумовані тапочки і весло. Каякінг ділиться на слалом, родео і сплав.

Слалом – це основа каякінгу, який полягає в умінні маневрувати на каяку і по ньому проводиться олімпійські змагання, під час яких спортсмени змагаються.

Вітрильний спорт. Розвиток вітрильного спорту, безсумнівно, отримав в тих країнах, де даним видом спорту було зручно займатися виходячи їх географічного положення. Спочатку яхтинг став популярний на території Голландії, а по закінченню деякого часу і біля англійських берегів можна було спостерігати спортсменів, що займаються вітрильним спортом. Перші згадки в літописах про гонки на парусних яхтах датуються 1662 рокам. Вже через сторіччя з'явилися перші яхт – клуби. Перший з них з'явився в Англії. Протягом часу поширилися яхт – клуби по території всієї Європи.

Наземні види спортивного туризму

Велосипедний спорт. У всьому світі понад мільярд велосипедів, використовуються вони по-різному: 70% служать засобом пересування, 29% для відпочинку, лише 1% – для спортивних змагань. *Найбільшою популярністю велосипеди користуються в:* Данії, Німеччині, Швеції, Китаї, Японії.

Х-гонки. На Заході щорічно проводиться більше 200 екстремальних гонок.

Наприклад, найбільші гонки у Великобританії, організовані «Асоціацією Екстремальних Гонок Сполученого Королівства та Ірландії».

Гірські види спортивного туризму.

Альпінізм. Вид спорту і активного відпочинку, що виник в Альпах, що має на меті сходження на вершини гір з наступним спуском по шляху підйому або іншим шляхом. Спортивна сутність альпінізму полягає в подоланні перешкод, створюваних природою (висота, рельєф, погода), на шляху до вершини. Популярні альпіністські райони: Альпи, Гімалаї, Кавказ, Памір (Таджикистан і Киргизія), Тянь-Шань, Саяни, Фанські гори.

Гірські лижі. Один з найстаріших видів активного відпочинку, а останнім часом – і спортивного туризму. Одні з найкращих курортів, де можна поєднати цікаве катання по довжелезним трасах у світі і хороше обслуговування, розташовані в Альпах. Щороку мільйони туристів приїжджають кататися до Франції, Італії, Швейцарії, Австрії та Андорри. Більш просте катання пропонують Болгарія, Словенія та Чехія.

Хелі-скі (англ. Heliskiing). Різновид гірськолижного спорту, фрірайду, сутність якого полягає в спуску по недоторканих сніжних схилах, далеко від підготовлених трас з підйомом до початку спуску на вертольоті. Використання вертольота для підйому дозволяє знаходити різні варіанти спусків з гір в умовах первозданної, недоторканої вторгненням людини природи, куди іншим способом швидко піднятися немає можливості. В даний час найбільш популярними гірськими районами, де займаються хелі-скі, є: Канада, Аляска (США), Ісландія, Гренландія, Нова Зеландія, Гімалаї, гірські райони на півночі Європи в Норвегії, Фінляндії, Швеції, деякі райони Альп в Швейцарії і Франції, Чилійські Анди, Кавказ (в районі Червоної Поляни, Ельбруса), Камчатка.

Повітряні види спортивного туризму.

V.A.S.E. jumping. Вид екстремального спорту, стрибки з парашутом з природних підвищень (скель), а також висотних будівель і споруд, антен та мостів. У стані вільного падіння спортсмен перебуває зовсім недовго: в середньому від двох до п'яти секунд, – після чого він повинен встигнути

розкрити парашут і м'яко приземлитися. Крім США, цей вид повітряного екстриму дуже популярний в Норвегії, Австралії, Франції, Італії, Мексиці, Південній Африці, Бразилії та інших країнах, де існують численні об'єднання бейс-джамперів. Бейсери давно вже освоїли відомі на весь світ висоти: як природні (наприклад, найвищий у світі водоспад Анхель у Венесуелі), так і рукотворні (Ейфелева і Пізанська вежі, гігантська статуя Ісуса Христа в Ріо - де - Жанейро).

Банджі - джампінг. Стрибки зі спеціальних висотних споруд, а також мостів та інших об'єктів з еластичним канатом, який кріпиться до ніг та інших частин тіла стрибуну. Після максимального розтягування канат скорочується, і стрибуну «рве» вгору. Можливо також комбіноване підключення: в цьому випадку ножні кріплення приймають на себе основну вагу стрибуну, а кріплення на тілі роблять більш комфортним зворотний його підйом на платформу після стрибка. Ноги можуть кріпитися як разом, так і окремо. Не рідкість випадки, коли спортсмен стрибає «на одній нозі». Кріплення до рук технічно можливо, але загрожує для стрибуну вивихами передпліч та іншими фізичними ушкодженнями. Різновид стрибків у банджі - джампінгу – *тандем*, тобто одночасний стрибок удвох. Це досить небезпечний трюк: велика ймовірність, що стрибуну зіткнуться головами у нижній точці падіння або їх тяжі переплутаються. Ще небезпечніше стрибок з баластом. Людина стрибає з важким вантажем в руках. Найвища в світі постійно діюча «тарзанка» розташована в національному парку Тсітсікамма в Південній Африці. Вона обладнана на мосту на висоті 216 м. Час вільного падіння становить близько 7 секунд. Швидкість в нижній точці падіння досягає 220 м в секунду. Любителі банджі - джампінгу стрибають не тільки зі спеціально обладнаних майданчиків. Так, наприклад, офіційно зафіксований стрибок на важки з вертольота (висота – близько 1000 м) і з повітряної кулі (висота – 3783 м) .

Польоти на повітряних кулях. Польоти на повітряних кулях звичайній людині доступні на різних фестивалях, які проходять і в нашому краї. Дальність польоту на повітряній кулі залежить від сили вітру (в «ураган», звичайно, ніхто

не полетить), при середній силі вітру це 20-30 км. На фестивалях повітряні кулі піднімаються на висоту до 1000 м. Місце приземлення цілком залежить від метеоумов. Цікавий досвід Туреччини, ПАР та інших країн, у мальовничих місцевостях яких організують екскурсії на повітряних кулях, піднімаючи їх на світанку. У Німеччині під час пивних фестивалів над місцем проведення святкувань здійснюють польоти на апаратах у вигляді пивних пляшок або келихів.

Спорт преміум класу.

Гольф. Спортивна гра, в якій окремі учасники або команди змагаються, заганняючи маленький м'ячик в спеціальні лунки ударами клюшок, намагаючись пройти відведену дистанцію за мінімальне число ударів. Вважається, що гра в гольф зародилася в Шотландії і була винайдена пастухами, які за допомогою посохів (майбутніх клюшок) заганняли камені в кролячі нори. З 24 по 31 жовтня 2011 року в іспанському місті Марбельї відбувалося головна гольф подія – фінал світового чемпіонату. У Шотландії величезна кількість гольф-полів цієї дивовижної країни, понад п'ятсот, на тлі яких виділяється старовинний Old Course в St Andrews (історична батьківщина гольфу), що є свого роду «Меккою» професіоналів і любителів гольфу. Є безліч інших полів, що відповідають стандартам світового рівня: Muirfield, Royal Troon і Turnberry, Blairgowrie, Downfield, Murcar.

Кінські скачки. Мають величезну популярність у всьому світі. Ще в 3 столітті до н.е. древні араби влаштовували своєрідні кінні змагання. Коней на кілька днів замикали в стайні і не давали їм води, а після цього звільняли їх, спостерігаючи, як рухомі жагою тварини наввипередки мчать до водопою. Скачки були одним з улюблених розваг древніх єгиптян. Спочатку це були змагання на колісницях, а згодом з'явилися і скачки верхи. Під час змагання наїзник повинен був не тільки швидше інших досягти фінішу, але й виконати ще кілька завдань: наприклад, потрапити в ціль дротиком або забити у ворота м'яч. З Англією ж походження скачок пов'язують насамперед тому, що там вперше була створена чистокровна порода коней для скачок.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1	
УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ	
РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	5
1.1. Удосконалення забезпечення реалізації державної політики	
розвитку туризму на основі маркетингового підходу.....	5
1.2. Шляхи і напрями вдосконалення туристично-рекреаційної	
діяльності на гірських територіях Карпат	39
1.2. Формування ефективної парадигми управління розвитком	
підприємств рекреації та туризму у межах кластерного утворення.....	51
1.3. Формування регіональної кластерної політики	
Карпатського регіону в туристичній галузі	70
1.4. Рекреаційно-туристичні моноутворення:	
суспільно-географічні дослідження	77
РОЗДІЛ 2	
РИНКОВІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ	
ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНУ	100
2.1. Планування діяльності туристичних дестинацій регіону	100
2.2. Взаємозалежність процесу ціноутворення	
на підприємствах сфери гостинності	115
2.3. Суспільні проблеми розвитку культурної	
спадщини території	123
2.4. Оцінка туристичної привабливості та бренду	
об'єктів регіону	135
РОЗДІЛ 3	
СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ РЕГІОНУ	150
3.1. Стратегічні пріоритети розвитку туризму	
в Закарпатській області	150
3.2. Роль активного туризму в системі розвитку	
стаціонарних видів туризму	165
3.3. Природний туризм як чинник сталого розвитку	
туристського регіону	177
3.4. Територіальна організація сільського зеленого туризму.....	192
3.5. Становлення та функціонування екостежок	
на туристських маршрутах регіону	203
3.6. Велосипедний туризм як напрям розвитку	
туристичної галузі регіону	219

3.7. Геопросторові аспекти розміщення об'єктів військового туризму в Закарпатській області	238
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	255

Монографія підготовлена в рамках виконання ДБ /1-2015 «Суспільно-економічні дослідження тенденцій розвитку регіону (Закарпатської області)».

Авторський колектив монографії – виконавці ДБ теми «Суспільно-економічні дослідження тенденцій розвитку регіону (Закарпатської області)», науково-педагогічні працівники Мукачівського державного університету: д.психолог. н., проф. Щербан Т.Д. (с. 3-4, 70-76); д.е.н., к.е.н., доц Чучка І.М. (с. 5-38); к.е.н., доц. Братюк В.П. (с. 5-38); к.г.н., доц. Машіка Г.В. (с. 39-50); к.е.н., доц. Маслиган О.О. (с. 51-69); д.е.н., проф. Гоблик В.В. (с. 70-76); к.г.н., доц. Смочко Н.М. (с. 77-99); д.е.н., проф. Мілашовська О.І. (с.115-122); к.г.н., доц. Гоблик-Маркович Н.М. (с. 115-122), к.філол.н., доц. Моргун А.В. (с. 123-134); к.г.н., доц Лужанська Т.Ю. (с. 135-149); магістрант Деркач В.Ю. (с. 135-149); ст. викл. Чубірка Г.І. (с. 150-164); к.н. з фіз. виховання і спорту, доц. Гавришко С.Г. (с. 165-176); ст. викл. Мороз Ф.В. (С. 165-176); д.е.н., проф. Папп В.В. (с. 177-191); ст. викл Кампов Н.С. (с. 192-202); ст. викл. Махлинець С.С. (с. 203-218); ст. викл. Медвідь Л.І. (с. 219-237); ст. викл. Касинець О.В. (с. 238-254); науковці вузів-партнерів: д.г.н., проф. Антоненко В.С. (с. 203-218); д.е.н., проф. Матвійчук Л.Ю. (с. 100-114); к.г.н., доц. Лепкий М.І. (с. 100-114).